

KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI

L. dz. EP - 5233 /4846/24

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2024 -08- 3 0
ZAL. /	NR

RPW/73490/2024 P
Data:2024-08-30

Warszawa, dnia 27 sierpnia 2024 r.

**Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich
Pan Stanisław Trociuk**

Szanowny Panie Ministrze

W odpowiedzi na pismo l.dz. II.519.1506.2021.AN/HU z dnia 2 sierpnia 2024 r., dotyczące stosowania przez funkcjonariuszy Policji przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, wobec osób będących pod wpływem środków odurzających, zachowujących się agresywnie, czy cierpiących na choroby układu oddechowego oraz krążenia, poniżej przedstawiam stanowisko w przedmiotowej sprawie.

Na wstępie wskazać należy, że przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, potocznie zwane jako paralizatory, zostały wprowadzone na uzbrojenie Policji w 2005 roku, jako nowoczesny i skuteczny środek przymusu bezpośredniego, zapewniający bezpieczeństwo osobiste interweniujących policjantów, przy zachowaniu bezpieczeństwa osób naruszających porządek prawny, jako środek zmniejszający ryzyko zagrożenia dla życia, zdrowia w porównaniu z bronią palną. Zastosowanie tego rodzaju środka przymusu bezpośredniego powoduje nieporównywalnie mniejszą dolegliwość dla osób, wobec których je zastosowano, niż użycie broni palnej. Istotnym jest, iż stosowanie paralizatorów ogranicza do minimum niebezpieczeństwo przypadkowego narażenia osób postronnych na utratę życia lub zdrowia.

Podstawą prawną użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego jest art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2024 r. poz. 145, z późn. zm), w związku z postanowieniami ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 383, z późn. zm.), zwanej dalej jako *ustawa o śpb*, która obejmuje 23 formacje i podmioty (w tym Policję) jako uprawnione do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, z czego niektóre z nich także do paralizatorów. W obowiązującym stanie prawnym, zgodnie z postanowieniami art. 25 *ustawy o śpb*, paralizator można użyć lub wykorzystać w przypadku konieczności podjęcia co najmniej jednego z następujących działań:

- odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby;
- przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby;
- przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniane przez policjanta obszary, obiekty lub urządzenia;
- przeciwdziałania niszczeniu mienia;
- zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia;
- ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- zatrzymania osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- pokonania czynnego oporu.

Policjant podejmując decyzję o zastosowaniu danego środka przymusu bezpośredniego, zobligowany jest do postępowania m.in. zgodnie z zasadą adekwatności użycia środków, zasadą szkody minimalnej oraz zasadą łączenia środków, wyrażonych w treści *ustawy o śpb*. Oznacza to, że środków przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje się je w sposób niezbędny do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, wybierając środek o możliwie jak najmniejszej dolegliwości, w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę. W tym miejscu dodać należy, że od użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego należy odstąpić, gdy cel ich użycia lub wykorzystania został osiągnięty. Należy również wskazać, że środków przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje się je z zachowaniem szczególnej ostrożności, uwzględniając ich właściwości, które mogą stanowić zagrożenie życia lub zdrowia policjanta lub innej osoby.

Niezbędną przesłanką do poprawnego stosowania środka przymusu bezpośredniego jest postępowanie zgodne z procedurą przyjętą przed oraz po użyciu środków przymusu bezpośredniego, z czego wynika, że policjant środków tych może użyć po uprzednim bezskutecznym wezwaniu osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz po uprzedzeniu osoby o zamiarze użycia tych środków. Może natomiast odstąpić od wskazanego wezwania i uprzedzenia jedynie w sytuacji, gdy występuje bezpośrednie zagrożenie życia, zdrowia lub wolności policjanta lub innej osoby, albo zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla dobra chronionego prawem.

Istotnym jest, iż ustawodawca przydzielając Policji uprawnienia do użycia lub wykorzystania paralizatorów, zapewnił możliwość wyboru środka adekwatnego do sytuacji, o różnym stopniu dolegliwości. Tym samym paralizatorów używa się w celu krótkotrwałego obezwładnienia osoby lub wykorzystuje się w celu krótkotrwałego obezwładnienia zwierzęcia, jeżeli użycie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo może okazać się nieskuteczne. Prowadzi to do wniosku, że w sytuacji pozbawienia Policji tego rodzaju śpb, w niektórych przypadkach, policjant musiałby użyć środka ostatecznego, jakim jest broń palna.

Niezależnie od powyższego, biorąc pod uwagę odnotowywane przypadki stosowania środka przymusu bezpośredniego w postaci paralizatora, które w oparciu o doniesienia medialne kształtowały negatywny wizerunek Policji w opinii publicznej, w celu podniesienia efektywności nadzoru nad stosowaniem paralizatorów, opracowano wewnętrzny akt prawa w postaci wytycznych nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 lipca 2018 r. w *sprawie wybranych procedur i sposobu sprawowania nadzoru nad postępowaniem policjantów lub innych wyznaczonych osób z przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, pozostającymi na wyposażeniu Policji*, które weszły w życie z dniem 24 sierpnia 2018 r. Przedmiotowe wytyczne określają wybrane procedury postępowania policjantów lub innych wyznaczonych osób z paralizatorami, sposób sprawowania nadzoru nad tym postępowaniem oraz zasady i koordynację procesu doskonalenia zawodowego lokalnego, a w szczególności:

- zasady związane z przechowywaniem, pobieraniem i zdawaniem paralizatorów;
- rodzaje prowadzonej dokumentacji;
- czynności związane z obsługą techniczną;
- sposób postępowania z zarejestrowanym materiałem audio-video;
- obowiązki policjantów lub innych wyznaczonych osób związane z postępowaniem z paralizatorami.

Podkreślenia wymaga, iż o ile z *ustawy o śpb* wynika obowiązek dokumentowania w formie notatki każdego przypadku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej niezależnie od skutków, jakie ta czynność wywoła, o tyle policjanci, którzy są zobligowani do prowadzenia notatników, w przypadku tzw. bezskutkowego użycia/wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, mogą poprzestać jedynie na sporządzeniu stosownego zapisu w notatniku.

W kontekście powyższego, zgodnie z wytycznymi nr 4/2018 KGP w Komendzie Głównej Policji podjęto decyzję, aby każdy przypadek użycia i wykorzystania tego rodzaju środka przymusu bezpośredniego był dokumentowany w notatce, której wzór stanowi załącznik do wytycznych.

Użytkownik, po sporządzeniu notatki, przekazuje ją bezpośredniemu przełożonemu, który dokonuje oceny zasadności, warunków i sposobu użycia lub wykorzystania paralizatora, w szczególności w oparciu o zapisy w notatniku służbowym użytkownika, notatkę, wygenerowany i wydrukowany raport z rejestru pracy paralizatora, oraz materiał audio-video z SAP (w przypadku urządzeń wyposażonych w kamery).

Z przedmiotową dokumentacją zapoznaje się kierownik jednostki organizacyjnej Policji, a w przypadku ujawnienia nieprawidłowości podczas oceny zasadności, warunków i sposobu użycia/wykorzystania paralizatora, zobowiązany jest do niezwłocznego poinformowania o tym oraz o podjętych w tym zakresie czynnościach, odpowiednio komendanta wojewódzkiego/Stołecznego Policji, a następnie Komendanta Głównego Policji.

Ponadto, podkreślenia wymaga, iż Policja jako uzbrojona formacja służąca społeczeństwu, dążąc do pełnego profesjonalizmu, podejmuje działania zmierzające do prawidłowej realizacji ustawowych zadań, systematycznego doskonalenia zawodowego oraz polegające na identyfikowaniu nieprawidłowości wymagających podejmowania działań naprawczych. Podkreślenia wymaga fakt, że w systemie szkoleniowym Policji zarówno na poziomie centralnym, w ramach kursów specjalistycznych realizowanych przez jednostki szkoleniowe, a także w ramach doskonalenia zawodowego lokalnego omawiane są zagadnienia prawne oraz aspekty praktyczne dotyczące podejmowania interwencji wobec osób pod wpływem środków odurzających lub niekontrolujących swojego zachowania z innych przyczyn. Istotnym jest, że powyższe zagadnienia obejmują również użycie środków przymusu bezpośredniego i mogące wynikać z nich zagrożenia dla życia lub zdrowia. Powyższe ma na celu minimalizowanie ryzykownych w skutkach sytuacji, podczas których osoba mogąca znajdować się pod wpływem działania środków odurzających, nie stosująca się do poleceń wydawanych przez policjantów i np. stosująca czynny opór, swoim zachowaniem wyczerpuje przesłanki do użycia wobec niej śpb, które w połączeniu z jej nadpobudliwością mogłyby doprowadzić do zagrożenia zdrowia lub życia.

W kwestii podnoszonych wątpliwości dotyczących stosowania przez Policję paralizatorów zauważyć należy, iż już w 2013 roku w Komendzie Głównej Policji podjęto prace, które zakończyły się wydaniem decyzji nr 337 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 sierpnia 2013 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla instruktorów w zakresie posługiwania się przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, która zastąpiona została decyzją nr 352 KGP z dnia 24 października 2016 r. Zgodnie z postanowieniami zawartymi w tych decyzjach, wyłącznie szkoły policyjne zobowiązane zostały do przeprowadzania kursu.

Na kurs kierowani są policjanci, którzy podczas szkolenia nabywają dodatkowych umiejętności związanych z udzielaniem pierwszej pomocy, bezpiecznym i zgodnym z prawem posługiwaniem się urządzeniem czy też jego konserwacją i przechowywaniem. Zgodnie z aktualnie obowiązującymi uregulowaniami, skierowani na kurs muszą m.in. posiadać dwuletni staż w zakresie użytkowania paralizatorów oraz uprawnienia instruktora taktyki i techniki interwencji lub wyszkolenia strzeleckiego. Kurs kończy się egzaminem pisemnym jak również praktycznym, a po pozytywnym jego ukończeniu funkcjonariusz otrzymuje uprawnienia instruktora. Na bazie treści przywołanej decyzji opracowano również jednolity dla wszystkich komend wojewódzkich/Stołecznej Policji program szkolenia w ramach lokalnego doskonalenia zawodowego w zakresie posługiwania się paralizatorami. W tym miejscu podkreślić należy, że realizację programu szkolenia w ramach lokalnego doskonalenia zawodowego w jednostkach organizacyjnych Policji mogą przeprowadzać wyłącznie instruktorzy z zakresu posługiwania się paralizatorami, którzy nabyli uprawnienia na kursie specjalistycznym. Wskazane szkolenie, podobnie jak w przypadku kursu specjalistycznego, kończy się egzaminem pisemnym i praktycznym, a w przypadku pozytywnego jego ukończenia policjant otrzymuje uprawnienia użytkownika.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzić należy, że paralizator elektryczny jako nieliczny środek przymusu bezpośredniego będący na wyposażeniu Policji potraktowany został w sposób szczególny, gdyż jedynie funkcjonariusz Policji posiadający uprawnienia instruktora lub użytkownika jest uprawniony do jego użycia lub wykorzystania.

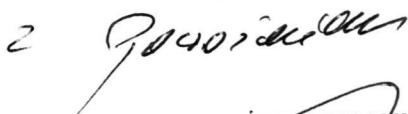
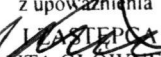
Omawiając zagadnienia związane z użyciem paralizatora elektrycznego wskazać należy, że każdy policjant, który nabył uprawnienia użytkownika, bezwzględnie musi stosować się do zapisów *ustawy o śpb*, która co należy powtórzyć, reguluje postępowanie przed i po użyciu paralizatora, zakazy stosowania oraz sposób dokumentowania tego rodzaju środka przymusu bezpośredniego.

Nadmienić należy, iż efektem podejmowanych przez Policję działań zmierzających do prawidłowej realizacji ustawowych zadań, w tym systematycznego doskonalenia zawodowego było wydanie przez Komendanta Głównego Policji w dniu 18 listopada 2021 r. decyzji nr 399 w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów służby prewencyjnej z zakresu podejmowania interwencji i reagowania na niestandardowe zachowania osób, wobec których są one podejmowane. Program ten powierzony został do realizacji wszystkim jednostkom szkoleniowym Policji i dedykowany jest dla policjantów służby prewencyjnej w szczególności komórek wywiadowczych, patrolowych, interwencyjnych oraz patrolowo-interwencyjnych.

Celem ww. Programu (...) jest doskonalenie wiedzy i umiejętności zawodowych w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego, taktyki i technik interwencji ze szczególnym uwzględnieniem niestandardowych zachowań osób, wobec których interwencja jest podejmowana, w tym wobec osób, których zachowanie wskazuje, że mogą znajdować się pod wpływem środków odurzających lub substancji psychotropowych albo w stanie upojenia alkoholowego. Treści kształcenia przedmiotowego programu obejmują również kwestie dotyczące współdziałania Policji z innymi służbami (w szczególności zespołami ratownictwa medycznego), udzielania pierwszej pomocy osobom poszkodowanym, a także zasady komunikowania się i reagowania na zachowania osób podczas podejmowania interwencji.

Biorąc pod uwagę konieczność systematycznego doskonalenia umiejętności, podjęto decyzję w zakresie realizowania ww. kursu również w formie doskonalenia zawodowego lokalnego, tak aby każdy policjant, dla którego dedykowane jest przedmiotowe przedsięwzięcie uczestniczył w nim jeden raz w roku.

Uwzględniając powyższe, uprzejmie informuję Pana Rzecznika, że zagadnienia dotyczące stosowania przez funkcjonariuszy Policji środka przymusu bezpośredniego w postaci paralizatora, pozostają w ścisłym zainteresowaniu i nadzorze kierowników jednostek organizacyjnych Policji, w tym ścisłego kierownictwa Policji, w związku z czym nie dostrzegam zasadności wprowadzania dodatkowych wytycznych w zakresie ich stosowania.

2
KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI
z upoważnienia

KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI
nadinsp. Roman KUSTER